

OPRACOWANIE PYTANIA

W jakim celu autor nawiązuje w swoim tekście do innego tekstu? Omów zagadnienie na podstawie utworu *Górą „Edek”* Marka Nowakowskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Marek Nowakowski, *Górą „Edek”*

EPOKA

Literatura współczesna

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

To pytanie o intertekstualność: po co pisarz odsyła czytelnika do cudzego tekstu - by nawiązać dialog, sprawdzić aktualność diagnozy, sproblematyzować nową rzeczywistość przez znany symbol. Nowakowski przywołuje postać Edka z *Tanga* Mrożka, by pokazać, że typ prymitywnego, bezwzględniego zwycięzcy odradza się w Polsce po przełomie ustrojowym.

**nawiązanie
(intertekstualność)**

Odesłanie do cudzego tekstu przez tytuł, imię bohatera, cytat lub sytuację; działa tylko wtedy, gdy czytelnik rozpoznaje źródło. Komisja oczekuje, że wskażesz sygnały nawiązania w opowiadaniu.

cel

Pytanie „po co”: co autor zyskuje dzięki nawiązaniu, czego nie mógłby powiedzieć wprost. To najważniejszy człon polecenia; bez odpowiedzi na nie wypowiedź jest streszczeniem.

inny tekst

Tu *Tango* Mrożka, tekst kanoniczny, którego znajomość autor zakłada u czytelnika. Komisja sprawdzi, czy potrafisz przywołać właściwe sensy Edka z dramatu, nie tylko jego imię.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę: nawiązanie do innego tekstu pozwala autorowi zdiagnozować nową rzeczywistość przez znany czytelnikowi symbol i wejść w dialog z poprzednikiem.
- ✓ Konkretny opis sytuacji z opowiadania i co najmniej dwa sygnały nawiązania: tytuł ogłaszający zwycięstwo Edka oraz cechy bohatera (siła, tupet, brak skrupułów, milczące przyzwolenie otoczenia), które odsyłają do postaci z *Tanga*.
- ✓ Kontekst obowiązkowy w postaci *Tanga* Mrożka z omówieniem, kim jest tam Edek i jak kończy się dramat, oraz wniosek, że intertekstualność służy uogólnieniu i pokazaniu ciągłości zjawisk ponad zmianami ustroju.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Sytuacja z opowiadania: codzienna scena na ulicy wielkiego miasta lat dziewięćdziesiątych, spór o miejsce do zaparkowania, w którym kierowca dużego, drogiego samochodu bezczelnie wykorzystuje siłę i tupet wobec kierowcy małego, taniego auta, a poszkodowany ustępuje bez walki. Znaczenie: zwyczajność sytuacji sprawia, że diagnoza dotyczy całego społeczeństwa, nie jednego chuligana.
- Bohater jako nowy Edek: pewny siebie, dobrze ubrany i zamożny, przekonany, że siła i pieniądze dają rację; nie zna innych argumentów niż groźba i lekceważenie. Znaczenie: Edek z *Tanga* wrócił w nowym kostiumie, cham stał się panem życia młodego kapitalizmu.
- Rola narratora-obszwaratora: opowiadający patrzy z boku i rozpoznaje w bohaterze typ znany z Mrożka; to jego spojrzenie, a nie fabuła, buduje sens opowiadania. Znaczenie: nawiązanie jest aktem interpretacji rzeczywistości przez literaturę.
- Tytuł *Góra „Edek”*: wprost ogłasza wynik starcia, nawiązując do finału *Tanga*, w którym Edek przejmuje władzę i prowadzi Eugeniusza w tangu. Znaczenie: jedno imię uruchamia u czytelnika cały ciąg znaczeń: siła bez idei, bierność inteligencji, przyzwolenie otoczenia.
- Bierność poszkodowanego i narratora: właściciel małego auta rzuca tylko pretensję i ustępuje, a narrator przygląda się z boku, nie reagując; to odpowiednik rodziny Stomilów, która pozwala Edkowi rządzić. Znaczenie: Nowakowski, jak Mrozek, oskarża nie tylko chama, lecz także tych, którzy mu ustępują.
- Czas akcji: Polska po 1989 roku (opcjonalnie): nowe samochody, szybkie pieniądze i nowa hierarchia, w której wygrywa bezwzględność. Znaczenie: nawiązanie do dramatu z 1964 roku pokazuje, że przełom ustrojowy nie zmienił typu zwycięzcy.

LITERACKI

POLECANY

Latarnik, Henryk Sienkiewicz

Skawiński dostaje na latarnię paczkę z *Panem Tadeuszem*, odnawia kontakt z polszczyzną i tak mocno tęskni za krajem, że zaniedbuje obowiązki. Zestaw to odwołanie z nawiązaniem u Nowakowskiego – tutaj eksponuje wartość ziemi rodzinnej i nadaje tekstowi uniwersalny wymiar.

LITERACKI

Tango, Sławomir Mrożek

Edek to w dramacie prostak bez poglądów, tolerowany przez rodzinę Stomilów jako element swobody, który po kłęsce Artura zabija go, przejmuje władzę i każe wujowi Eugeniuszowi zdjąć sobie buty. Bez tego finału nie da się wyjaśnić, dlaczego Nowakowski jednym imieniem ogłasza, że w nowej Polsce znów wygrywa siła bez idei, a inteligencja się jej podporządkowuje.

HISTORYCZNY

Transformacja ustrojowa po 1989 roku i początki polskiego kapitalizmu

Po przełomie szybko powstawały fortuny, na ulicach pojawiły się zachodnie samochody, a bezwzględność bywała nagradzana lepiej niż uczciwość; pisarze i publicyści pytali, kto naprawdę wygrał zmianę ustroju. Kontekst tłumaczy, dlaczego nawiązanie do Mrożka zabrzmiało w latach dziewięćdziesiątych jak oskarżenie.

LITERACKI

Kordian, Juliusz Słowacki

Słowacki buduje *Kordiana* jako polemikę z *Dziadami* cz. III i z Mickiewiczem: nawiązuje do bohatera romantycznego, żeby pokazać jego słabość i spierać się o drogę do wolności. To inny cel nawiązania niż u Nowakowskiego: dialog i spór z poprzednikiem zamiast potwierdzenia jego diagnozy, co pozwala pokazać, że intertekstualność ma różne funkcje.

3

Mapa wypowiedzi

1

Teza: nawiązanie do innego tekstu pozwala autorowi zdiagnozować nową rzeczywistość przez znany czytelnikowi symbol i wejść w dialog z poprzednikiem.

2

Bohater opowiadania jako współczesne wcielenie Edka: siła, tupet i brak skrupułów jako recepta na sukces w nowych czasach.

3

Funkcja aluzji: tytuł i rozpoznanie postaci uruchamiają sensy *Tanga* – czytelnik od razu wie, jaki typ człowieka zwyciężył.

4

Kontekst literacki: *Latarnik* (Henryk Sienkiewicz) – Skawiński dostaje na latarnię paczkę z *Panem Tadeuszem*, odnawia kontakt z polszczyzną i tak mocno tęskni za krajem, że zaniedbuje obowiązki. Zestaw to odwołanie z nawiązaniem u Nowakowskiego – tutaj eksponuje wartość ziemi rodzinnej i nadaje tekstowi uniwersalny wymiar.

5

Wniosek: intertekstualność to narzędzie uogólnienia – pokazuje ciągłość zjawisk społecznych ponad zmianami epok i ustrojów.